

کتاب الغزوات

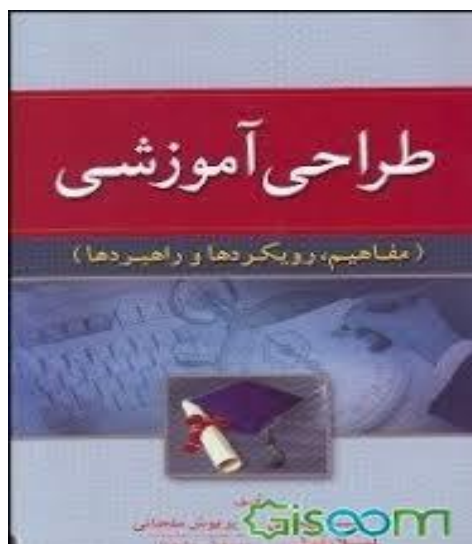
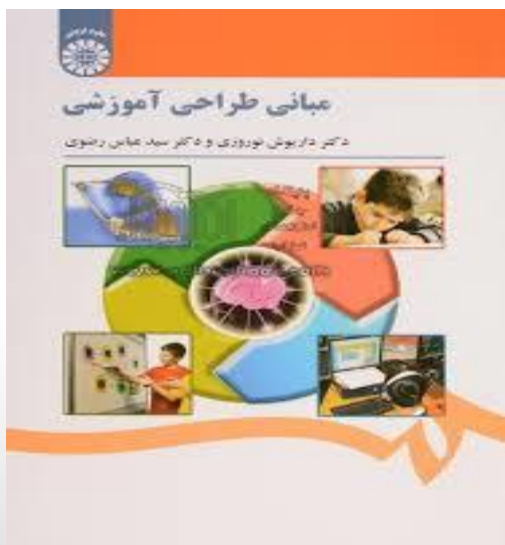

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ
وَعَلَى مَنْ تَرْضَى خَلْقَهُمْ إِنَّكَ سَلِيمٌ عَلِيمٌ

طراحی آموزشی

دکتر سید حسین عبادی

بهار ۱۳۹۹

[دکتر
عبادی]

آینده در سخنر آینه اندیشان است

آن چه از شما خواسته شده بود برای این جلسه :

آینده در سخنر آینه اندیشان است

بنا بر این برای جلسه آینده:
با توجه به سطوح حیطة های یادگیری؛ برای هر کدام یک
هدف رفتاری بنویسید.

و برای ارایه در اولین جلسه حضوری:
یک طرح درس برای یکی از درس های دوره ی ابتدایی
طراحی کنید.

دکتر
عبادی

دکتر
عبادی

مراحل طراحی آموزشی

یادآوری:

در تمامی الگوهای طراحی آموزشی، چهار مرحله اساسی مشاهده می شود.

□ مرحله اول: تنظیم اهداف آموزشی

□ مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

□ مرحله سوم: تحلیل و تعیین محتوا، روش ها و وسایل آموزشی

□ مرحله چهارم: تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

پس از تعیین هدفهای آموزشی، یکی از مهمترین مراحل طراحی تعیین و تحلیل موقعیت آموزشی است. در این مرحله معمولاً پرسشهایی به شرح زیر ممکن است برای معلم مطرح شود:

– چگونه باید فعالیت های آموزشی دانش آموزان را سازماندهی کرد تا هدفهای آموزشی تعیین شده، تحقق یابند؟

– رویدادها و تجربی که سریعتر و بهتر دانش آموزان را به هدفهای آموزشی می رسانند، کدامند؟

پاسخ دادن به این پرسشها نیاز به بررسی تعدادی از عوامل دارد. به مجموعه ی این بررسیها تحلیل و تعیین موقعیت گفته می شود. در این مرحله، معلمان باید کلیه فعالیت های آموزشی را که منجر به یادگیری می شوند، بررسی و یادداشت کنند. سپس آن دسته از فعالیتها را که برای رسیدن به هدفها چندان مهم و ضروری به نظر نمی رسند، از مجموعه ی فعالیت های آموزشی حذف کنند تا در نهایت مجموعه ای از فعالیت های مناسب و ضروری برای رسیدن به هدفهای آموزشی به دست آید.

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

- پس از تعیین فعالیت های آموزشی، روابط بین اهداف تعیین شده و ارتباط بین فعالیتها باید مورد بررسی قرار گیرد تا سلسله مراتب فعالیتها، مشخص گردد.
- علاوه بر ترتیب و سلسله مراتب فعالیت تعیین گروههای یاددهی – یادگیری [Teaching - Learning groups] نیز از اهمیت خاصی برخوردار است.
- طراح، موظف است نوع گروه، تعداد و نحوه ی فعالیت آنها را پیش بینی کند و نقطه ی آغاز فعالیتها را بر اساس ارزشیابی تشخیصی معین سازد.
- بنابراین تحلیل و تعیین موقعیت آموزشی فرآیندی است که در آن **فعالیت های آموزشی، نوع ارتباط بین هدفها و فعالیتها، رفتار ورودی، نقطه ی آغاز فعالیت بر اساس ارزشیابی تشخیصی و حتی گروههای تدریس – یادگیری، تحلیل و تعیین می شوند.**

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

- **الف) فعالیتهای آموزشی:** مجموعه‌ی فعالیتهای معلم و دانش‌آموزان در یک زمان معین، برای تحقق اهداف آموزشی معین. شامل دو قسمت
- **۱- فعالیتهای معلم (روش تدریس) ۲- فعالیتهای دانش‌آموزان**

(تجارب یادگیری) Learning Experiences

- در بعضی از طراحی‌های آموزشی، معلمان اهداف آموزشی را به گونه‌ای تنظیم می‌کنند که بیشتر، نشاندهنده‌ی فعالیتهای خود آنهاست و به انتظاراتی که از دانش‌آموزان دارند، کمتر توجه می‌شود. این دسته از **اهداف آموزشی «معلم - محور»** وقتی ارزشمند هستند که فعالیتهای جهت هدایت و تقویت فعالیتهای یادگیری دانش‌آموزان تنظیم شده باشد. البته در اجرای فعالیتهای آموزشی، معلم نیز باید نقشهای تعریف شده‌ای داشته باشد. نقشهایی از قبیل: توضیحات لازم در زمینه‌ی اصول و مفاهیم، جهت دادن فعالیتهای یادگیری دانش‌آموزان، نظارت بر عملکرد دانش‌آموزان و راهنمایی آنها، دادن بازخورد به منظور تقویت و اصلاح فعالیتهای آموزشی دانش‌آموزان و غیره. در هر صورت معلمان همیشه باید دانش‌آموزان را در طول فعالیتهای یادگیری و دستیابی به نتایج مطلوب بر اساس اهداف آموزشی راهنمایی کنند. برای دانش‌آموزان دانستن این نکته که از آغاز یک فعالیت آموزشی، معلمانشان دقیقاً چه نقشی دارند و چقدر می‌توانند از آنها انتظار راهنمایی داشته باشند، بسیار مفید خواهد بود.

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

۲- فعالیت های دانش آموزان (تجارب یادگیری)

- برای بسیاری از دانش آموزان دانستن دقیق اهداف، در یک فعالیت آموزشی برای دستیابی به نتایج یادگیری مورد انتظار، ممکن است کافی نباشد؛ مثلاً، وقتی که به بعضی از دانش آموزان گفته می شود که «فصل ده کتاب علوم اجتماعی را به منظور دستیابی به علل اصلی جنگ هشت سال دفاع مقدس» مطالعه کنید؛ ممکن است ندانند برای دستیابی به نتایج یادگیری چنین هدفی، چگونه مطالعه کنند. در نتیجه وقتی که دانش آموزان را برای یک فعالیت آموزشی آماده می کنیم، بسیار مفید خواهد بود که به آنها بگوییم، چه چیز را نیاز دارند و چه نوع فعالیتی را باید انجام دهند تا به نتایج یادگیری مورد انتظار برسند.
- هدفهای آموزشی خوب تنظیم شده، نتایج یادگیری را توضیح می دهند. تعیین نتایج یادگیری اگرچه بسیار مفید هستند؛ اما به تنهایی کافی نیستند. وقتی که نتایج یادگیری معین شدند، باید فعالیت هایی را که برای دستیابی به چنین نتایجی مفید هستند، مشخص کرد. بنابراین به مجموعه فعالیت هایی که دانش آموزان برای دستیابی به نتایج یادگیری انجام می دهند، تجارب یادگیری می گویند. این دسته از فعالیتها شامل فعالیت های معلمان در فرآیند آموزش نمی شوند. به فعالیت های معلمان، روش تدریس گفته می شود

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

۲- فعالیت های دانش آموزان (تجارب یادگیری)

تجارب یادگیری یا فعالیت های دانش آموزان، باید متناسب با اهداف آموزشی و متنوع باشند. معلمان نباید دانش آموزان خود را محدود به چند فعالیت یادگیری نمایند. یعنی آنها می توانند از میان تعداد تقریباً نامحدودی از تجربه های یادگیری، آن دسته از فعالیتها را که بیشترین احتمال دستیابی به اهداف را میسر می سازند انتخاب کنند؛ مثلاً آنها می توانند برای دستیابی به اهداف یا نتایج یادگیری از دانش آموزان خود بخواهند که درباره موضوعی گزارشی تهیه کنند و با یکدیگر به بحث و مناظره پردازند. برای همکلاسی های خود سخنرانی کنند، چیزی را بسازند، کاری را انجام دهند، اطلاعاتی را جمع آوری کنند و به شکل یک کل معنادار، ارائه دهند. نمایش و تئاتر اجرا کنند و بازیهای را که جایگزین زندگی واقعی هستند انجام دهند. چیزی را به طور ذهنی مجسم کرده و آن را بسازند. از روی تصاویری که خود گرفته اند و یا در اختیار آنان قرار داده شده، داستانی بنویسند و یا تصاویر و موقعیتهایی را مورد تعبیر و تفسیر قرار دهند. درباره چیزی یا اندیشه ای تحلیل و قضاوت کنند.

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

□ ب- رابطه ی بین اهداف آموزشی

- پس از اینکه اهداف و فعالیت های آموزشی مشخص شدند، ممکن است این سؤال مطرح شود که هدفها به چه ترتیب باید تحقق یابند؟ یا فعالیت های یادگیری به چه ترتیبی باید انجام پذیرند تا نتیجه ی بهتری به دست آید؟ معمولاً **هدفهای آموزشی به سه صورت با یکدیگر ارتباط دارند:**
- ۱- ارتباط هدفها با هم به گونه ای است که قبل از تحقق هدف پایین تر، رسیدن به هدف بالاتر امکان ندارد. به عبارت بهتر، هدفهای پایین تر، پیش نیاز هدفهای بالاترند و تا زمانی که مطلب مربوط به هدف قبلی فرا گرفته نشده است، نباید مطلب مربوط به هدف بعدی را آموزش داد. ارتباط چنین اهدافی را با هم «ارتباط تسلسلی یا ارتباط متوالی» می گویند.
- ۲- اهداف و فعالیت های آموزشی ممکن است نسبت به هم تقدم رتبی نداشته باشند و در عرض هم قابل اجرا و دستیابی باشند؛ یعنی آموزش مطالب مربوط به هر هدف، قبل یا بعد از هدفهای دیگر امکان پذیر باشد. این نوع ارتباط را «ارتباط هم تراز یا ارتباط موازی» می گویند.
- ۳- در بیشتر مواقع، هدفهای آموزشی حالت ترکیبی دارند؛ یعنی اجزای هدف آموزشی نهایی را ممکن است یک سلسله «هدفهای تسلسلی» و «هدفهای هم تراز» تشکیل داده باشند. در این صورت، هدفها طوری باید تنظیم شوند که توصیه های بندهای ۱ و ۲ در آن رعایت شوند، تا دانش آموزان به نتیجه گیری مطلوب برسند.

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

ج- تعیین رفتار ورودی [entering behavior]

- رفتار ورودی، تواناییها و قابلیت‌هایی هستند که دانش آموزان باید قبل از شروع یک فعالیت آموزشی جدید داشته باشند، تا مفاهیم جدید را بفهمند و بتوانند با موقعیت به هدف‌های جدید دست یابند. به رفتار ورودی، دانش و مهارت‌های پیش نیاز نیز گفته می‌شود.
- اگر معملی از رفتار ورودی دانش آموزان خود مطلع نباشد، ممکن است فعالیت‌های آموزشی دانش آموزان را بدون توجه به تواناییها و قابلیت‌های دانش آموزان انتخاب کند. در این صورت، دانش آموزان نسبت به انجام فعالیت‌ها بی تفاوت می‌شوند.

د- ارزشیابی تشخیصی [diagnostic evaluation]

- ارزشیابی تشخیصی، نوعی ارزشیابی است که سؤالاتی مربوط به آن براساس رفتار ورودی طراحی می‌شود و قبل از تدریس، باید اجرا گردد.
- از طریق ارزشیابی تشخیصی می‌توان معلومات و تواناییها و مهارت‌های لازم دانش آموزان را برای ورود به مطالب جدید، تشخیص داد.
- ارزشیابی تشخیصی علاوه بر اینکه معیاری برای سنجش رفتار ورودی دانش آموزان است. وسیله‌ای است که با آن می‌توان نقطه‌ی آغاز فعالیت‌های آموزشی را به دقت مشخص کرد.

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

ج- تعیین رفتار ورودی [entering behavior]

- رفتار ورودی، تواناییها و قابلیت‌هایی هستند که دانش آموزان باید قبل از شروع یک فعالیت آموزشی جدید داشته باشند، تا مفاهیم جدید را بفهمند و بتوانند با موقعیت به هدف‌های جدید دست یابند. به رفتار ورودی، دانش و مهارت‌های پیش نیاز نیز گفته می‌شود.
- اگر معملی از رفتار ورودی دانش آموزان خود مطلع نباشد، ممکن است فعالیت‌های آموزشی دانش آموزان را بدون توجه به تواناییها و قابلیت‌های دانش آموزان انتخاب کند. در این صورت، دانش آموزان نسبت به انجام فعالیت‌ها بی تفاوت می‌شوند.

د- ارزشیابی تشخیصی [diagnostic evaluation]

- ارزشیابی تشخیصی، نوعی ارزشیابی است که سؤالاتی مربوط به آن براساس رفتار ورودی طراحی می‌شود و قبل از تدریس، باید اجرا گردد.
- از طریق ارزشیابی تشخیصی می‌توان معلومات و تواناییها و مهارت‌های لازم دانش آموزان را برای ورود به مطالب جدید، تشخیص داد.
- ارزشیابی تشخیصی علاوه بر اینکه معیاری برای سنجش رفتار ورودی دانش آموزان است. وسیله‌ای است که با آن می‌توان نقطه‌ی آغاز فعالیت‌های آموزشی را به دقت مشخص کرد.

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

□ اهمیت تعیین رفتار ورودی و ارزشیابی تشخیصی

□ اگر فعالیت های آموزشی به گونه ای طراحی شوند که تکرار رفتار ورودی دانش آموزان باشد، نه تنها دانش آموزان نسبت به فعالیت های آموزشی بی تفاوت خواهند شد، بلکه زمانی که باید برای پرورش قابلیت های جدید صرف شود به هدر خواهد رفت

□ یا اگر آغاز درس بدون سنجش و تشخیص رفتار ورودی انجام شود، ممکن است فعالیتها به دلیل نداشتن رفتار ورودی غیر قابل فهم و مشکل باشد. در این صورت، معلم حتماً باید قبل از شروع درس جدید به ترمیم رفتار ورودی پردازد. مخصوصاً در صورت وجود ارتباط تسلسلی و متوالی بین هدفها، ترمیم رفتار ورودی یا پیش نیاز الزامی خواهد بود.

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

□ ه - تعیین گروه‌های یاددهی - یادگیری

- سازماندهی دانش آموزان و گروه بندی آنها در فعالیت های آموزشی از اهمیت خاصی برخوردار است.
- متأسفانه اکثر معلمان، مجموعه فعالیت های آموزشی را در گروه‌های یکسان به اجرا در می آورند، در حالی که همیشه دستیابی به اهداف آموزشی مختلف از طریق گروه‌های یکسان میسر نمی باشد.
- یکی از عوامل مؤثر در انتخاب گروه‌های یاددهی - یادگیری ماهیت اهداف و فعالیت های آموزشی است؛ مثلاً اگر اهداف و فعالیت های آموزشی در حیطه روانی - حرکتی (مهارت‌های عملی) باشند، حتماً دانش آموزان برای اجرای فعالیت های آموزشی باید به گروه‌های کوچک تقسیم شوند، تا تحقق هدفها امکان پذیر گردد.
- معمولاً مناسبترین گروه برای هدفهای شناختی گروه بزرگ (۳۰ تا ۴۰ نفر)، برای هدفهای عاطفی، گروه کوچک یا متوسط (۵ تا ۲۰ نفر) و برای هدفهای روانی - حرکتی گروه کوچک یا حتی آموزش تک نفری می باشد

مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی

□ ه - تعیین گروه‌های یاددهی - یادگیری

□ البته باید توجه داشت که در اینجا صحبت از «مناسبت‌ترین» است نه «بهترین»؛ زیرا در فرآیند طراحی کلیه عوامل تأثیرگذار مانند تعداد نیروی انسانی، هزینه، فضای آموزشی و غیره باید در نظر گرفته شوند. مسلم است که «بهترین» گروه برای آموزش و دستیابی به هدفهای آموزشی در هر کدام از حیطه‌های سه‌گانه گروه کوچک و تک نفری است؛ زیرا برقراری ارتباط نزدیک و چهره به چهره، نظارت بر فعالیت‌های آموزشی و دریافت بازخورد، امکان شناخت بهتر دانش‌آموز و در نتیجه آموزش بهتر را فراهم خواهد ساخت. اما چنین گروه‌هایی از نظر اقتصادی و متغیرهای دیگر با توجه به میزان و کیفیت یادگیری مقرون به صرفه نخواهند بود.

مرحله سوم : تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

□ مرحله ی سوم از طراحی آموزشی، تحلیل محتوا، روش و وسایل آموزشی است. اگر محتوا، روش و وسایل متناسب با هدفهای آموزشی انتخاب و تنظیم نشوند - حتی اگر هدفهای آموزشی، دقیق و خوب تنظیم شده باشند - فعالیت های آموزشی هرگز دانش آموزان را به آنچه که باید برسند، هدایت نخواهد کرد.

□ پس از تعیین اهداف و تحلیل موقعیت آموزشی معلم باید به تحلیل و انتخاب و تنظیم محتوا پردازد. البته محتوایی باید انتخاب شود که کاملاً متناسب با اهداف و قابل تدریس در زمان تعیین شده باشد. به عبارت دیگر تحلیل محتوا و هدفهای آموزشی هر دو باید براساس رفتار مورد انتظار دانش آموزان تعیین شوند. به کارگیری محتوا در فعالیت های آموزشی باید موجب تحقق اهداف مورد نظر گردد.

مرحله سوم : تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

- سازماندهی و تنظیم محتوا در فرآیند اجرا بسیار حائز اهمیت است. در صورت امکان، مطالب آسان باید قبل از مطالب پیچیده و مشکل ارائه گردد. مفاهیم نظری باید قبل از فعالیت های عملی ارائه شوند.
- محتوا باید با توانایی دانش آموزان انطباق داشته باشد و بر اجزای اصلی آموزش تأکید کند و اطلاعات را به طور مؤثر و قابل درک، ارائه نماید. محتوای درسی مناسب، ابزار اولیه تدریس هستند. اگر خوب انتخاب یا سازماندهی نشوند، ممکن است فعالیت های آموزشی و در نتیجه رسیدن به اهداف آموزشی را دچار اختلاف نمایند معلمان باید توجه کنند که نباید محتوا را جایگزین اهداف آموزشی کنند.
- فعالیت های آموزشی نیز هرگز نباید منحصر به محتوای کتاب درسی شود. فعالیت های یادگیری باید متنوع و حتی در صورت لزوم فراتر از مطالب مطرح شده در کتاب درسی باشد. فعالیتها می توانند شامل مطالعه ی آزاد، مطالعه کتب غیر درسی مرتبط با موضوع درس، تهیه گزارش، و خلاصه های مطالب آموزشی و نتایج تحقیقات و سفرهای علمی و عملیاتی کاملاً ابتکاری و نو باشند.

مرحله سوم: تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

- سازماندهی و تنظیم محتوا در فرآیند اجرا بسیار حائز اهمیت است. در صورت امکان، مطالب آسان باید قبل از مطالب پیچیده و مشکل ارائه گردد. مفاهیم نظری باید قبل از فعالیت های عملی ارائه شوند.
- محتوا باید با توانایی دانش آموزان انطباق داشته باشد و بر اجزای اصلی آموزش تأکید کند و اطلاعات را به طور مؤثر و قابل درک، ارائه نماید. محتوای درسی مناسب، ابزار اولیه تدریس هستند. اگر خوب انتخاب یا سازماندهی نشوند، ممکن است فعالیت های آموزشی و در نتیجه رسیدن به اهداف آموزشی را دچار اختلاف نمایند معلمان باید توجه کنند که نباید محتوا را جایگزین اهداف آموزشی کنند.
- فعالیت های آموزشی نیز هرگز نباید منحصر به محتوای کتاب درسی شود. فعالیت های یادگیری باید متنوع و حتی در صورت لزوم فراتر از مطالب مطرح شده در کتاب درسی باشد. فعالیتها می توانند شامل مطالعه ی آزاد، مطالعه کتب غیر درسی مرتبط با موضوع درس، تهیه گزارش، و خلاصه های مطالب آموزشی و نتایج تحقیقات و سفرهای علمی و عملیاتی کاملاً ابتکاری و نو باشند.

مرحله سوم: تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

□ **انتخاب روش تدریس** دومین اقدام در مرحله سوم، است. انتخاب روش تدریس در فرآیند طراحی، یکی از عناصر و عوامل اصلی طراحی به شمار می رود؛ زیرا تعیین کننده نوع وظایف معلم و زمینه ساز فعالیت های دانش آموزان در کلاس درس می باشد. روش تدریس، تنها به سخنرانی معلم اطلاق نمی شود بلکه شامل فعالیت های متعددی چون، سازماندهی فعالیت های آموزشی یک گروه کوچک یا بزرگ دانش آموزان، به کارگیری فیلم یا ریز رایانه ها، تدارک حلقه های یادگیری، راهنمایی و هدایت گروههای یادگیری، همیاری، نظارت و رهبری، آموزش انفرادی و... می باشد.

□ **تدریس**، یک فعالیت خنثی نیست؛ بلکه فعالیتی است هدفدار، عمدی، تجویزی و تعاملی. راهبردها و شیوه های تدریس ابتدا باید به صورت معقول و منطقی تحلیل شوند. معلمان با تجربه حداقل **چهار معیار: اهداف آموزشی، سبکهای یادگیری دانش آموزان، محتوای آموزشی و امکانات موجود** را در انتخاب روش تدریس مورد توجه قرار می دهند. به هیچ وجه نباید بدون تحلیل موقعیت اقدام به تعیین روش آموزش نمود.

مرحله سوم: تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

- **تحلیل و انتخاب وسایل آموزشی** سومین اقدام در مرحله سوم، است.
- اگر «مفهوم وسایل آموزشی» Instructional و جایگاه آن را در روند فعالیت های یاددهی – یادگیری نشناسیم، نخواهیم توانست به صورت علمی و تجربی از آنچه این امکانات، به ما عرضه می دارند در محل مشکلات آموزشی استفاده کنیم.
- **وسایل آموزشی** به مجموعه امکاناتی اطلاق می شوند که می توانند شرایطی را فراهم سازند تا در آن شرایط، **یادگیری سریعتر، بهتر و پایدارتر** صورت گیرد.
- معلم کارآمد باید انواع و اقسام رسانه ها و وسایل آموزشی را برای انتقال پیامهای آموزشی و تسهیل یادگیری بشناسد و درست به کار گیرد. تدریس منظم و مؤثر کاملاً متکی بر رسانه ها و وسایل آموزشی است.
- با چنین رویکردی باید گفت: حتی معلم، کتاب درسی و محیط مدرسه و سایر امکانات نیز جزو وسایل آموزشی محسوب می شوند. اما در فرآیند طراحی آموزشی منظور از وسایل آموزشی، مجموعه ی وسایل گرافیکی، عکس و یا وسایل الکتریکی یا مکانیکی که برای دریافت اطلاعات، اعم از دیداری یا شنیداری به کار می روند، اطلاق می گردد.

مرحله سوم: تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

□ تحلیل و انتخاب وسایل آموزشی

- لازم است معلم مزایا، معایب و محدودیتهای هر یک از وسایل را برای آموزش درس خود بداند. استفاده از وسایل آموزشی، صرفاً برای استفاده از آنها و بدون توجه به ماهیت آنها و بدون هیچ قصد و هدفی، همواره مورد تردید است.
- وسایل انتخاب شده باید متناسب با محتوا، موقعیت آموزشی، روش تدریس و اهداف آموزشی باشد. به کارگیری وسیله نامناسب یا استفاده از وسیله در زمان و موقعیت نامناسب فقط باعث هدر رفتن وقت و کوشش معلم و دانش آموز می شود.
- باید به وسایل آموزشی تنها از منظر وسیله ای که آموزش و یادگیری را تسهیل می کنند و سبب یادگیری می شوند، نگاه کنیم.
- تهیه و انتخاب وسایل آموزشی خواه به وسیله ی معلم صورت گیرد و یا دانش آموزان، نیاز به دقت نظر دارد، یک وسیله ی خوب نه تنها سبب رسانیدن پیام به بهترین وجه می شود؛ بلکه علاقه، توجه و انگیزه ی دانش آموزان را نیز کاملاً تقویت می کند.

مرحله سوم : تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

- تحلیل و انتخاب وسایل آموزشی
- معلمان باید بدانند که هیچ وسیله ی خاصی را نمی توان به عنوان بهترین وسیله برای تمام اهداف آموزشی به کار گرفت. هدفهای رفتاری بهترین راهنما و معیار برای انتخاب و به کارگیری وسایل آموزشی هستند.
- علاوه بر هدفهای آموزشی، معیار و ضوابط دیگری نیز در عمل برای انتخاب وسایل آموزشی مؤثرند که مهمترین آنها عبارتند از:
 - ۱- متناسب بودن
 - ۲- کیفیت فنی
 - ۳- قابلیت دسترسی
 - ۴- سادگی
 - ۵- انعطاف پذیری
 - ۶- سطح فرهنگی
 - ۷- هزینه

مرحله سوم : تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

□ معیارهای انتخاب وسایل آموزشی

□ ۱- متناسب بودن

□ وسیله ی انتخاب شده باید متناسب با موضوع آموزش و اهداف رفتاری تعیین شده باشد.

□ ۲- کیفیت فنی

□ خصوصیات فیزیکی هر یک از وسایل آموزشی که برای درس خاصی انتخاب شده اند، باید به نحوی باشد که در تدریس، کاملاً مؤثر باشد. مثلاً یک تلق شفاف بر روی آورده می تواند برای آموزش درس خاصی وسیله ی مناسبی باشد؛ اما اگر نوشته ها یا تصاویر آن خیلی ریز و درهم باشد و روی آنها خط افتاده و یا اشتباهی وجود داشته باشد، استفاده ی از آن اثر منفی بر روی یادگیری دانش آموزان خواهد گذاشت.

مرحله سوم : تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

□ معیارهای انتخاب وسایل آموزشی

□ ۳- قابلیت دسترسی

□ گاهی وسیله ای برای تدریس یک هدف و محتوای خاص بسیار مناسب است؛ اما نمی توان آن را به راحتی به دست آورد و یا امکان استفاده ی مکرر از آن در مواقع دلخواه میسر نیست. چنین وسیله ای امکان مناسبی برای آموزش نخواهد بود، زیرا وسیله ای که نتوان از آن استفاده کرد و یا در موقع لزوم امکان کاربرد آن نباشد، فایده ای ندارد.

مرحله سوم: تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

□ معیارهای انتخاب وسایل آموزشی

□ ۴- سادگی

□ گاهی با استفاده از رسانه ای پیچیده، مطالبی که از درک و فهم دانش آموزان فراتر است به آنها عرضه می شود. البته این دسته از وسایل ممکن است به علت جالب بودن در دانش آموزان ایجاد انگیزه کند؛ اما اطلاعات پیچیده ی آن ممکن است سبب ابهام در درک و فهم موضوع اصلی که باید آموخته شود، نیز بگردد. مثلاً بسیاری از فیلمهای آموزشی هیچ هدف خاصی را دنبال نمی کنند، چون موضوع و هدف مشخصی ندارند، اهداف آموزشی را تحت تأثیر قرار می دهند و مانع رسیدن به هدف اصلی می شوند.

□ معمولاً فیلمهای کوتاه در مورد بخشهای خاصی از موضوع درس، مؤثرتر از سایر فیلمهای آموزشی هستند؛ زیرا معطوف به هدف یا محتوای مورد بحث خاصی هستند. معلم کارآمد هرگز برای استفاده ی صرف از یک وسیله رسیدن به اهداف آموزشی را دچار اختلال نمی کند.

مرحله سوم : تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

□ معیارهای انتخاب وسایل آموزشی

□ ۵- انعطاف پذیری

□ از عوامل مهم دیگر در استفاده ی مؤثر از وسایل آموزشی، انعطاف پذیری آن است. توان معلم برای کنترل و به کارگیری وسیله ای که با نیاز او متناسب باشد، اهمیت بسیار دارد. یک وسیله ی آموزشی خوب را باید بتوان در زمانها و موقعیتهای مختلف مورد استفاده قرار داد.

□ ۶- سطح فرهنگی

□ ضروری است که معلم، مناسبت هر وسیله را با توجه به سطح فرهنگی متناسب با گروهی که می خواهد وسیله را برای آنها به کار برد، بسنجد و انتخاب کند. ممکن است وسیله ای برای یک گروه در سطح خیلی بالا و برای گروهی دیگر در سطح بسیار نازلی باشد. در چنین مواردی به دلیل عدم تناسب وسیله آموزشی با سطح دانش و توانایی دانش آموز، موجب خستگی و عدم علاقه او به موضوع می شود

مرحله سوم : تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی

□ معیارهای انتخاب وسایل آموزشی

□ ۶ - هزینه

□ در رابطه با وسایل، معلم باید هم به قیمت ابزار و هم به ارزش زمانی که صرف تهیه یا به کارگیری آن وسیله ی خاص در رابطه با تدریس می شود، توجه کند.

□ دستور خاصی وجود ندارد که از قبل بتواند تأثیری را که یک وسیله ی معین بر روی دانش آموزان خاص می گذارد به مدرسه یا معلم نشان دهد.

□ انتخاب نوع محتوا، روش و وسیله در فرآیند همواره تجویزی است و هیچگونه دستورالعمل تحکمی را نمی توان در این مورد صادر کرد.

مراحل طراحی آموزشی

در تمامی الگوهای طراحی آموزشی، چهار مرحله اساسی مشاهده می شود.

- مرحله اول: تنظیم اهداف آموزشی
- مرحله دوم: تحلیل موقعیت آموزشی
- مرحله سوم: تحلیل و تعیین محتوا، روش ها و وسایل آموزشی
- مرحله چهارم: تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی

مرحله چهارم : تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی

□ لازم است دانش آموزان از ابتدا معیارها و امکاناتی را که به وسیله ی معلم در فرآیند ارزشیابی و نمره دادن به کار گرفته می شود، بدانند خیلی از ترسهایی که دانش آموزان در فرآیند ارزشیابی دارند به علت عدم آگاهی آنها از معیارها و نحوه ارزشیابی معلمان است. معیارها باید در اولین فرصت مناسب به طور واضح و روشن در اختیار دانش آموزان گذاشته شود.

□ تاریخ ارزشیابی نیز از ابتدای آموزش باید مشخص گردد تا به دانش آموزان امکان داده شود که خود را برای ارزشیابی آماده کنند

□ سؤالا باید متناسب با اهداف و فعالیت های آموزشی باشد. برای طرح سؤالهای خوب و مناسب و استفاده ی مؤثر و بجا از آنها، معلم نمی تواند فقط بر روی کلمات و جملاتی که همان لحظه در کلاس به ذهنش می رسد، تکیه کند. البته بیان چنین مسأله ای به این معنا نیست که با توجه به شرایط و لحظات خاص هیچ سؤالی طرح نشود و یا سؤالی که در طرح درس یادداشت شده باید تنها سؤال مطرح شده در کلاس درس باشد، بلکه منظور این است که معلم قبل از اجرای فعالیت های آموزشی، با توجه به اهداف تعیین شده، نحوه ی ارزشیابی و چگونگی سنجش تحقق هدفهای آموزشی را تحلیل و تعیین نماید

مرحله چهارم : تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی

- سؤالهای ارزشیابی باید دارای ویژگیهای زیر باشند :
- الف- واضح و روشن باشند.
- ب- از واژگان معمول استفاده شود.
- ج- محرکی برای اندیشیدن و یادگیری باشد.

مرحله چهارم : تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی

برای به حداکثر رساندن اثربخشی ارزشیابی، معلم باید سؤاها را به دقت و با توجه به مقاصد زیر طرح نماید:

- ۱. علاقه دانش آموزان را نسبت به درس برانگیزد.
- ۲. بین دانش آموزان و معلم ارتباط برقرار کند.
- ۳. توجه دانش آموزان را به نکات اصلی و مفاهیم مهمی که باید به خاطر سپرده شوند، جلب کند.
- ۴. سبب شود که دانش آموزان ضمن تجزیه و تحلیل مسائل برای پاسخگویی، اصول و قواعد مورد لزوم را به کار گیرند و کاربرد مفاهیم را بیاموزند.
- ۵. در دانش آموزان احساس اعتماد به نفس و موفقیت را برانگیزد تا با انگیزه ی بیشتر به مطالعات و فعالیت های یادگیری پردازند.

مرحله چهارم : تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی

برای به حداکثر رساندن اثربخشی ارزشیابی، معلم باید سؤاها را به دقت و با توجه به مقاصد زیر طرح نماید:

۷. دانش آموزان را وادار کنند که فکر نمایند نه آن که الگوی تفکر معلم یا نویسندگان کتاب را دنبال کنند.

□ ۸. به واسطه فعالیتها و مسؤولیتهای گروهی در کلاس درس فضای همکاری ایجاد کنند.

□ ۹. آزاد اندیشی در یادگیری را تقویت کند.

□ ۱۰. اثر بخشی تدریس را ارزیابی کند و پیشنهادهای ارزشمندی برای به کارگیری روشهای بهتر ارائه دهد.

□ ۱۱. نکات ضعف و قوت دانش آموزان را در فرآیند رسیدن به اهداف آموزشی نشان دهد.

□ ۱۲. دانش آموزان را به فعالیت مستمر، وادار نماید.

آینده در تخریب آینده اندیشان است

**بنا بر این برای جلسه آینده:
با توجه به چهار مرحله طراحی آموزشی؛ برای طراحی
آموزشی با توجه کلاس های مجازی مشابه این کلاس چه
پیشنهاداتی دارید؟**

